

УРОК ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 9 КЛАСІ «З РІДНИМ СЛОВОМ ДО ЗІРОК...» (ЗА ПОВІСТЮ «ТРОЄ НА МІСЯЦІ» ІВАНА ЮЩУКА)

Мета: розширити коло читацьких інтересів учнів; навчити школярів вести читацький щоденник; удосконалити навички спостереження над текстом, добору цікавої і корисної інформації, роботи в парах, виступу перед аудиторією; навчитися визначати головну думку твору; виховувати любов до читання, рідної мови, потяг до пізнавальної діяльності і самовдосконалення, до розвитку високоморальних якостей.

Тип уроку: урок позакласного читання.

Обладнання: текст повісті «Троє на Місяці», портрет І.П. Ющука, фотогалерея «Професор І. Ющук у Смілінському НВО», виставка книг мовознавця, картки, схема, картина-аплікація.

Перебіг уроку

I. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Уважно прослухайте вірш-присвяту (*роздруковані листки перед учнями*). Що ви можете сказати про людину, котрій адресований цей вірш?

Мудрому Вчителю, охоронцю рідного слова в день 70-річного ювілею

*А роки білим птахом пролітають
За виднокіл, за обрій, небокраї...
Та ще веселий лист золототканий
Кружля, мов у травневому розмаї.
Останнім поцілунком вересневим
Ще вітер скроні пестить і голубить...
Думки снуються маревом рожевим
І горду душу все бентежать, будять.
Вперед! Дерзати! Мріяти! Творити!
Ну що там сивини сліпучий сніг,
Коли в душі палають диво-квіти,
Красою зачаровуючи всіх?
Коли струмочки пресвятої мови,
Переливаючись в гучний потік,
Зеліяні дбайливими руками,
Дзвінкою музикою радують усіх?!
Яке це щастя – жити, творити, учити,
Не відаючи смутку й самоти.
І рідну мову, мов коштовний камінь,
Дбайливо і невсипно берегти!*

*Нехай роки летять на білих конях
За виднокіл, за обрій, небокраї...
Нехай сріблиться білий сніг на скронях,
Та в серці все ж весна цвіте, буяє!*

О. Перехрестна

Складання характеристики адресата за відповідями учнів (на дошці).

Орієнтовна схема:

прекрасна душа	літня людина
гордий	дбає про мову
юний серцем	творець
учитель	охоронець рідного слова

II. Оголошення теми і мети уроку.

Здавна в народі існує прислів'я «Хто багато читає – той багато знає». Користь і важливість читання незаперечні. Звісно, коли ідеться про хороші книжки. Із однією такою хорошою книжкою ми працюватимемо сьогодні. Це граматико-фантастична повість Івана Ющука «Троє на Місяці».

Оскільки повість має значний обсяг, то працюватимемо над нею впродовж двох уроків, відведених на позакласне читання.

Сьогодні на уроці ми попрацюємо над змістом 20-и розділів; учимемося аналізувати, узагальнювати, робити висновки, спостерігати і, звісно, удосконалювати мовленнєві навички.

III. Ознайомлення із автором повісті.

Із автором повісті Іваном Пилиповичем Ющуком ви вже трішечки познайомились. Адже саме йому адресовані слова присвяти, які ми щойно почули. Тому в центрі схеми запишемо «І. Ющук». А більше про нього нам розкажуть учні, які отримали попередньо завдання (учні-біографи).

Учень 1. Іван Пилипович Ющук – український мовознавець, літературознавець, перекладач, громадський діяч, професор. Автор 20 новаторських підручників з української мови для середніх та вищих шкіл. Дослідник Голодомору-геноциду українців 1932-1932 років.

Учень 2. Професор, завідувач кафедри слов'янської філології і загального мовознавства Київського міжнародного університету, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Учень 1. Лауреат Всеукраїнської премії імені Бориса Грінченка та Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка за багаторічну роботу над створенням підручників з рідної мови.

Учень 2. Народився Іван Пилипович 3 жовтня 1933 року в селі Чорників на Волині. Тоді це була територія, окупована Польщею. Навчався в рідному селі, потім – у сусідньому, середню школу закінчив у місті Устилузі.

Учень 1. А далі було навчання у Львівському державному університеті, робота учителем, навчання в аспірантурі Інституту літератури ім. Тараса Шевченка АН УРСР зі спеціальності «сербська література» і кандидатська дисертація «Т.Шевченко в літературах народів Югославії».

Учень 2. Довгий час Іван Пилипович був викладачем у Київському педагогічному інституті іноземних мов, а з 1994 року і донедавна працював у Київському міжнародному університеті, навчав майбутніх журналістів української мови. На жаль, 27 березня 2021 року Іван Пилипович відійшов у вічність. А нам залишив свою велику наукову спадщину.

Учень 1. До вашої уваги виставка підручників і посібників, це лише незначна частина створеного Іваном Пилиповичем. Більшість книг виставки із автографами їх творця. І це не випадково.

Учень 2. У 2003 і 2011 роках І.П. Ющук відвідав нашу школу, був присутнім на уроці Ольги Петрівни, читав лекцію для освітян району. Згадкою про ці заходи є фотовиставка (на дошці).

IV. Бесіда за змістом твору.

Готуючись до уроку, кожен із вас отримав декілька завдань:

По-перше, знайти в Інтернеті чи замовити в інтернет-магазині книгу «Троє на Місяці».

По-друге, прочитати перші 20 розділів.

По-третє, завести читацький щоденник і періодично заповнювати його, керуючись моїми настановами (стисло записувати зміст кожного розділу, вести рубрику «Цікава інформація» і читати наприкінці кожного розділу зашифровану записку, таким чином повторюючи різні граматичні правила).

На основі вашої самостійної підготовки поговоримо про твір.

Перелік питань:

1. Який жанр твору? (*Повість*).

2. Спробуйте дати визначення, що таке повість? (*Великий епічний твір, у якому широко змальовано життя одного чи кількох героїв протягом тривалого або важливого за подіями часу*).

3. Чому повість фантастична? Які герої чи події зі світу фантастики? (*Друг, політ на Місяць, космічні прибульці і космічні пірати*).

4. Чому повість граматична? (*В ігровій формі повторюємо або ж вивчаємо граматичні правила*).

5. Від чийого імені ведеться розповідь? (*Від автора*).

6. Де відбуваються події? (*У селі Келеберда, на космічному кораблі, на Місяці*).

7. Хто є головними героями? (*Капітан, Граматик, Незнайко*).

8. Чому у них такі імена?

9. Скільки хлопцям років? (*Закінчили 8 клас, с.7, с.54*).

10. З якою метою вони хочуть полетіти на Місяць? (*Мрія бути космонавтами, відкривати незвідані світи, с.93*).

11. Навіщо Граматик запропонував зашифровувати повідомлення? (*Оберігались від космічних піратів, с.15*). Як він це робив?

12. Кого вони не взяли у політ і чому? (*Незнайка, не вистачило місця*).

13. Чим здивував вас пес Друг? (*Це пес-робот*).

14. Як на кораблі опинився Незнайко? (*Потайки примостився, викинувши пальне*).

15. Яким був наслідок від такого вчинку? (*Аварійна посадка на Місяці*).

16. Який «діагноз» поставив Друг Незнайкові, коли той пояснював, чому погано вчиться? (*«Нестійка увага через брак наполегливості», с.75*).

17. Яку білу троянду побачив Незнайко над планетою Земля? (*Спалахи блискавок, с.79*).

18. Де юні космонавти посадили корабель? (*На Місяці, у горах Дерфеля*).

19. Куди попрямували Капітан і Незнайко, ступивши на поверхню Місяця? (*До гір, що виднілись попереду, і Землі, що висіла перед ними*).

20. Про що хотіли повідомити друзям на кораблі Капітан і Незнайко? (*Про космічних піратів*).

21. Де хлопці поділися? (*Сховалися в тіні і впали в ущелину*).

22. Як відреагував Незнайко на повідомлення друзів? (*Негайно вирушили з Другом на пошуки*).

23. У яку небезпеку він потрапив? (*Його спіймали космічні пірати. А їхній керівник вирішив зробити Незнайку своїм лакеєм*).

24. Як Капітанові і Граматику вдалося вибратися із ущелини? Куди вони потрапили і про що дізналися? (*Вони потрапили на космічну станцію прибульців із іншої галактики, які ретельно вивчали Землю*).

V. Словникова робота в парах за картками.

(Можна провести як командну гру)

1. Вибрати потрібну букву, пояснити свій вибір.

Село (К,к)елеберда, (Ш,ш)евченкова (М,м)огила, (Г,г)арвардська (О,о)бсерваторія, (К,к)

ратер (Л,л)інней, затемнення (М, м)ісяця, гори (Д,д)ерфеля, (Ю,ю)пітерів (С,с)упутник, (А,а)тлантичний (О,о)кеан, (С,с)ередземне море, (Г,г)імалаї, (Е,е)верест, (М,м)аріанська (З,з)ападина, (Г,г)ола (П,п)ристань.

2. Пояснити значення слів «кратер», «супутник», «западина», «обсерваторія».

(Два учні-лінгвісти пояснюють значення слів).

Кратер – 1) лійкуватий отвір на вершині гори, через який під час виверження вулкана виливається лава; 2) частина місячного ландшафту, що своєю формою нагадує кратер земного вулкана.

Супутник - слово має п'ять значень, те, що стосується тексту:

1) небесне тіло, яке рухається навколо планети або зірки.

Западина - 1) заглиблене місце на чому-небудь; 2) низьке місце, понижена місцевість.

Обсерваторія - наукова установа, яка веде астрономічні та геофізичні дослідження, а також спеціально обладнаний будинок для проведення цих спостережень.

VI. Інтерактивна вправа за текстом.

«Загадково миготіли зорі – очі неосяжного космосу» (с.21)

Є люди, які завжди ясної літньої ночі люблять дивитися на міради загадкових далеких світів. Їхня найзаповітніша мрія – сягнути через терни до зірок. Саме так українською мовою перекладається крилатий латинський вислів PER ASPERA AD ASTRA!

Завдання: назвіть цікаву, невідому для вас інформацію із прочитаних розділів.

Кожна така інформація – нова зірочка на темному нічному небі. (Аплікація).

Підсумок вправи. Отже, погляньте, скільки цікавого ви дізналися, прочитавши лише частину повісті. Зверніть увагу, як засяяло темне, похмуре небо. Ось так і людина – чим більше має знань, тим сяє яскравіше.

VII. Робота над змістом 20 розділу: виразне читання уривків тексту за особами і вправа з розшифровкою записки у вигляді гри. Чия команда першою прочитає записку, отримає назву «Капітани».

Мозковий штурм.

- Чому хлопчики змогли долетіти до Місяця попри всі надзвичайні ситуації? Що їм допомагало? (Знання, дружба і, звісно, рідна мова).

- Яку думку автор хотів донести до читачів? (Людина повинна мріяти, уваяти, прагнути робити добро і знати рідну мову, бо саме через неї вона може найкраще реалізуватися).

Ось така думка, очевидно, і є ідеєю твору.

VIII. Рефлексія. Підсумок уроку.

Продовжіть думку: «Людина досягає успіху, коли...».

IX. Оцінювання. Аргументація.

X. Домашнє завдання. Дочитати повість до кінця, продовжити заповнювати читацький щоденник і розшифровувати повідомлення.

Творче завдання: створити презентацію книги.

